

ПРОЕКТ «ФАУ-3» В ІСТОРІЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

***Анотація.** Тези присвячені історії створення та використання гарматного комплексу «Фау-3» у роки Другої світової війни. Встановлено, що причиною провалу «Фау-3» стало форсування проекту Гітлером, через що страждала технічна складова, та своєчасне реагування англійським урядом на загрозу.*

***Ключові слова:** Друга світова війна, гармата, «Фау-3», зброя.*

***Abstract.** Theses are devoted to the history of creation and use of the V-3 artillery complex during the Second World War. It is established that the reason for the failure of «V-3» was the acceleration of the project by Hitler, due to which the technical component suffered, and the timely response of the British government to the threat.*

***Keywords:** Second World War II, gun, «V-3», weapons.*

Особливе місце в історії військової техніки займає «Зброя відплати» – авіаційні та ракетно-артилерійські проекти Третього Рейху, розроблені в період Другої світової війни. Завдяки «Фау-1», «Фау-2» та «Фау-3» Німеччина стала коліскою ракетної зброї та зробила свій внесок у розвиток атомної, ядерної зброї та космічної галузі. Дослідження історії проекту «Фау-3» сприятиме кращому розумінню військових операцій та ходу війни, пропаганди та ідеології Третього рейху.

Мета роботи – висвітлити історію створення та використання «Фау-3» в роки Другої світової війни.

Існують дві основні концепції щодо причин створення зброї. Є думка, що головна мета гітлерівського командування полягала в тому, щоб зірвати висадку в Нормандії (операція «Оверлорд»), що готувалася союзниками, ударами по зосередженням військ і портам навантаження в Південній Англії. Інші історики приходять до висновку, що Гітлер бачив головну мету бомбардувань та обстрілів у тому, щоб завдати максимальних збитків англійським містам та їх населенню, як відплата за повітряні нальоти англійської авіації на Німеччину.

Починаючи з того часу, коли керівники Третього рейху на основі аналізу економічного та воєнного стану стали розуміти, що рейх починає програвати війну, «Зброєю відплати» називалося багато зразків нової військової техніки. Назва «Фау-3» не використовувалася до кінця війни, саме тому виникали гіпотези та припущення, що «Фау-3» – це супергармати «Дора» та K12N із реактивними снарядами; зенітні ракети «Шметтерлінг»; твердопаливні ракети «Рейнботе» або навіть атомна зброя. Сьогодні вважається загальноприйнятим, що «Фау-3» являла собою багатокаморну артилерійську систему.

Історія створення «Фау-3» розпочинається у 1942 р., коли французькі креслення гармати, розроблені ще у 1918 році, привернули увагу Августа Коендерса – головного інженера заводу «Рехлінг Штальверк». Коендерс вдосконалив французький проєкт шляхом подовження стовбура та використання електричних запалів у бокових коморах. За підсумками успішних випробувань дирекція «Рехлінг Штальверк» представила Альберту Шпеєру план створення двох батареї багатокаморних знарядь. Після доповіді фюреру виробництво нової зброї відбувалося під особистим контролем Гітлера, який був переконаний, що гармата стане третьою «Зброєю відплати» на додаток до «Фау-1» та «Фау-2».

Зручну позицію для розміщення батарей було знайдено біля французького міста Моек (Moyecques). У вересні 1943 р. під вапняковими пагорбами почалося спорудження бункера «фортеця Мімоеккес», до якої було прокладено залізницю, з'явилася підземна мережа коридорів, галерей та залів. Бетоновані амбразури на поверхні були захищені пробками, виготовленими з крупівської сталі.

До кінця 1943 року команда інженерів під керівництвом Коендерса спроектувала артилерійську установку, яку конструктор назвав «Помпа високого тиску». За нею майже відразу закріпилися неофіційні назви: «Багатоніжка», «Клопотун», «Насос високого тиску», «Приятель», «Працьовита Лізхен», «Англійська гармата» [2, 147; 4, 50].

У січні 1944 року, коли роботи над першим комплексом, званим «Східною батареєю», завершилися, почав формуватися 705-й німецький спеціальний артилерійський дивізіон чисельністю 1 000 військовослужбовців. У травні 1944 р. снаряд «Фау-3» подолав відстань 90 км. Поліпшена модель снаряда мала перекрити дистанцію 150 км. Оперативно були виготовлені дві короткоствольні версії LRK довжиною по 50 м, забезпечені двома дюжинами бічних камер.

Однак англо-американська авіація стала приділяти особливу увагу об'єктам, що будувалися на французькому узбережжі. Розвідка союзників з антигітлерівської коаліції не мала точних відомостей про призначення фортеці Мімоеккес, і було вирішено завдати випереджувальний удар. У липні 1944 року 617-а ескадрилья Королівських повітряних сил Великої Британії скинула на верхній майданчик «Східної батареї» шістнадцять бомб проникливої дії «Толбой», одна з яких потрапила у відкриту амбразуру. Верхні галереї фортеці отримали серйозні пошкодження, кілька сотень людей було поховано живцем і від попередніх планів німецькому уряду довелося відмовитися [2, 102].

Незважаючи на невдачі, масове виробництво снарядів було розгорнуте, але випробування вкороченого варіанта на полігоні Хіллерслебен під Магдебургом розчаровували: інженерам ледь вдалося домогтися розгону снарядів до 1 000 м/с, тобто лише 2/3 швидкості, необхідної для доставки снаряда до Лондона. Спостерігалися також проблеми з системою синхронізації запалення додаткових камер. Проте Гітлер вірив у успіх. Розчарований постійними затримками із запуском серійного виробництва «Фау-1» та «Фау-2», він за всяку ціну бажав почати негайно атакувати Британські острови. Гітлер наказав побудувати повнорозмірну зброю в курортному місці Місдрой. Однак під час випробувань дві бічні камери експериментального ствола «Помпи» вибухнули, внаслідок чого ствол отримав серйозні пошкодження.

Проте «Фау-3» змогли використати в дії: 705-й дивізіон застосував зброю проти американських військ, обстрілюючи звільнений від німців Люксембург. Батарея була встановлена в Лампадені в Німеччині, щоб вести вогонь на відстані трохи менше ніж 43 км. Перша гармата зробила пробні постріли 30 грудня 1944 року, друга випустила 183 снаряди з 11 січня до 22 лютого 1945 року. Підтверджено 44 попадання до міської зони, загинуло 10 людей, ще 35 отримали поранення [4, 42].

Генерал-майор Вальтер Дорнбергер, один із керівників ракетної програми Третього рейху, писав у мемуарах: «... Я міг тільки з сумнівом хитати головою,

коли заходила розмова, що в будь-якому разі цю зброю треба доставити на фронт. І я був не самотній у своїх сумнівах. Всі, хто був присутній на показових стрільянинах, були згодні, що ця гармата жодним чином не позначиться на кінці війни. Але Гітлер наказав негайно відновити роботу над нею і зажадав доставити їх у передові лінії» [1, 258].

На початку лютого 1945 р. програму з виробництва «Фау-3» було закрито. А 9 травня 1945 р. англійські сапери підірвали «фортецю Мімоєккес». Підземні споруди здебільшого залишилися недоторканими, лише підходи до тунелів завалило камінням. Чотири знаряддя різного ступеня комплектності дісталися американським військовим фахівцям і були переправлені до США, де пройшли випробування на Абердинському полігоні штату Меріленд. З 2010 р. «фортеця Мімоєккес» є частиною музею «Купол Ельфо» – колишнього німецького бункера у Франції, який у свій час застосовувався для підготовки та заправлення ракет «Фау-2» [3, 60–61].

Отже, нова зброя – «Фау-3», – за допомогою якої командування вермахту розраховувало створити рішучий перелом у війні на користь Німеччини, не виправдала надій. Напад на Англію, який, на думку Гітлера та його оточення, повинен був поставити цю країну на межу катастрофи, зазнав повного провалу. Помітного впливу на перебіг військових дій багатокамерні гармати не мали. Серед причин невдач варто зазначити форсування виробництва зброї, які вплинули на технічну складову, і своєчасні та ефективні контрзаходи англійського уряду.

Джерела та література

1. Дорнбергер В. Фау-2. Сверхоружие Третьего рейха. 1930–1945 / пер. с англ. И. Полоцка. Москва: Центрполиграф, 2004. 352 с.
2. Портер Д. Секретное оружие Гитлера. 1933–1945 / пер. с англ. А. Курчакова. Ростов-на-Дону: Феникс, 2011. 262 с.
3. Zaloga S. German V-Weapon Sites 1943–45. UK. Osprey Publishing Ltd., 2008. 68 p.
4. Zaloga S. Superguns 1854–1991: Extreme Artillery from the Paris Gun and the V-3 to Iraq's Project Babylon. UK. Osprey Publishing Ltd., 2018. 48 p.

Кітитор Дмитро

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПЕРШИЙ ПРИХІД «ТАЛІБАНУ» В АФГАНІСТАН: ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ПОЛІТИКИ

***Анотація.** У статті розглядається питання «Талібану» в контексті становлення його влади в Афганістані та питання політики «Талібану» в державі; визначається, як дії талібів впливали на життя населення та чому їм не вдалося керувати країною після 2001 р.*

***Ключові слова:** Афганістан, «Талібан», політика, ідеологія, Іслам, Мухаммад Омар.*

***Abstract.** In this article, we will consider the Taliban in the context of the establishment of their power in Afghanistan. Consider the country's Taliban policy, how the Taliban's actions have affected the lives of the population, and why they have failed to run the country since 2001.*

***Keywords:** Afghanistan, Taliban, politics, ideology, Islam, Muhammad Omar.*